

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 56/02-37

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Juraja Babjaka a Eduarda Báránya vo veci sťažnosti Ing. M. R., bytom B., a Z. H., bytom B., zastúpených advokátom JUDr. M. Š., Advokátska kancelária, B., pre namietané porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 101/92 na neverejnom zasadnutí 8. januára 2003 takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 101/92 **p o r u š i l** základné právo Ing. M. R. a Z. H. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Okresnému súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 101/92 **p r i k a z u j e** konať bez zbytočných prietáhov.

3. Ing. M. R. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 30 000 Sk (slovom tridsaťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Bratislava I p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Z. H. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 30 000 Sk (slovom tridsaťtisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Bratislava I p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Sťažnosti Ing. M. R. a Z. H. vo zvyšnej časti n e v y h o v u j e.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením z 2. mája 2002 č. k. III. ÚS 56/02-13 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na konanie sťažnosť Ing. M. R., bytom B. a Z. H., bytom B. (ďalej aj „sťažovatelia“), zastúpených advokátom JUDr. M. Š., Advokátska kancelária B., v ktorej namietali porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 101/92.

Sťažovatelia v sťažnosti uviedli, že sa na okresnom súde na základe žaloby podanej 27. marca 1992 ich právnym predchodcom Š. R. (ďalej len „žalobca“) domáhajú vydania nehnuteľností (záhradnej chatky a pozemku) žalovaným – SÚZ Ú. v. SR.

Okresný súd uskutočnil v predmetnej veci prvé pojednávanie po viacerých písomných urgenciách zo strany žalobcu až 21. októbra 1994, teda dva a pol roka po podaní

žaloby. Rozsudok, ktorým zamietol žalobu, vydal 19. apríla 1995. Žalobca sa 5. júna 1995 proti rozsudku odvolal. Odvolací súd o odvolaní rozhodol 30. decembra 1998 tak, že napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Súčasne uložil prvostupňovému súdu, aby za účelom vydania nehnuteľností nariadil vypracovanie geometrického plánu, ktorý bude podkladom meritórneho rozhodnutia vo veci. V intenciách rozhodnutia odvolacieho súdu bolo nariadené znalecké dokazovanie. Stalo sa tak uznesením okresného súdu č. k. 10 C 101/92-157 zo 16. marca 2000. Pri pokuse nahliadnuť do spisu (20. februára 2001) sťažovatelia zistili, že spisový materiál je stále u znalca, hoci uplynul už takmer rok od nariadenia znaleckého dokazovania, pričom okresný súd nevykonával vo veci žiadne opatrenia na odstránenie prieťahov. Zmenou uznesenia zo 16. marca 2000 bol vo veci ustanovený nový znalec. Ani tento znalec v súdom stanovenej lehote znalecký posudok nevypracoval. Okresný súd uložil uznesením sp. zn. 10 C 101/92 z 27. decembra 2001 sťažovateľom povinnosť zaplatiť preddavok na úhradu trov za vypracovanie znaleckého posudku, hoci takáto povinnosť bola sťažovateľom okresným súdom uložená už v uznesení zo 6. marca 2000 (pozn. správne malo byť uvedené 16. marca 2000) a sťažovatelia preddavok 29. marca 2000 v plnej výške zaplatili. Vzhľadom na uvedené skutočnosti sťažovatelia namietali, že okresný súd v priebehu súdneho konania vedeného pod sp. zn. 10 C 101/92, najmä však v jeho „druhom“ štádiu po vynesení druhostupňového rozhodnutia v roku 1998 sústavne porušuje ich základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov. Preto navrhli, aby ústavný súd rozhodol, že: „1) Okresný súd Bratislava 1 v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 101/92 porušil základné právo Ing. M. R. a Z. H., aby sa ich vec prerokovala bez zbytočných prieťahov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. 2) Ústavný súd Slovenskej republiky prikazuje okresnému súdu Bratislava 1, aby vo veci vedenej pod sp. zn. 10 C 101/92 konal a rozhodol.“

Sťažovatelia taktiež žiadali, aby im ústavný súd priznal primerané finančné zadost'učinenie. V prílohe svojej sťažnosti predložili ústavnému súdu fotokópie podaní zo 17. mája 2001, 18. októbra 2001 a z 18. januára 2002 preukazujúcich využitie účinných právnych prostriedkov nápravy vo vzťahu k základnému právu na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, a to sťažností na prieťahy v konaní adresovaných predsedovi príslušného súdu v zmysle § 17 zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach

a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov) v znení neskorších predpisov.

Na základe výzvy ústavného súdu z 3. apríla 2002 sťažovatelia svoju sťažnosť doplnili 15. apríla 2002 v tom zmysle, že primerané finančné zadost'učinenie uplatňujú vo výške 500 000 Sk pre každého z nich.

Ústavný súd vyzval listom zo 6. mája 2002 okresný súd, aby sa k sťažnosti sťažovateľov vyjadril a aby ústavnému súdu oznámil, či trvá na konaní verejného ústneho pojednávania vo veci samej alebo či súhlasí s upustením od neho podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde. Okresný súd sa k sťažnosti vyjadril listom č.: Spr. 3317/01 z 28. mája 2002, v ktorom okrem iného uviedol :

„V súčasnosti sa spis tunajšieho súdu sp. zn. 10 C 101/92 nachádza u znalca za účelom vypracovania znaleckého posudku a preto podklady k tomuto vyjadreniu čerpáme iba z obsahu tunajšieho spisu sp. zn. Spr. 3317/01.

Je skutočnosťou, že konajúca zákonná sudkyňa uznesením zo 16. 3. 2000 nariadila v intenciách rozhodnutia odvolacieho súdu znalecké dokazovanie. Po zložení preddavku na znalecké dokazovanie a po vydaní opravného uznesenia bol spis 6. 7. 2000 zaslaný znalcovi. Na urgencie vypracovania znaleckého posudku znalec opakovane reagoval tak, že pre svoj nepriaznivý zdravotný stav posudok vypracuje s určitým časovým posunom. Nakoniec zákonná sudkyňa uznesením z 27. 7. 2001 poverila vypracovaním posudku iného znalca, ktorý spis prevzal 14. 9. 2001. Pretože i tento znalec bol nečinný, na deň 13. 2. 2002 bol predvolaný na súd, avšak svoju neúčast' ospravedlnil. Následne sudkyňa znalcovi zaslala písomnú výzvu na spracovanie posudku. V súčasnosti sa spis nachádza stále u znalca.

Vzhľadom na opísaný postup konajúcej zákonnej sudkyne by na prvý pohľad bolo možné konštatovať, že zákonná sudkyňa veci nevenuje dostatočnú pozornosť. Takéto konštatovania by však neboli správne. Konajúca sudkyňa sa v lete roku 1999 vrátila

z druhej materskej dovolenky a následne prevzala celkove 447 spisov súdneho oddelenia 10 C, z toho 350 nerozhodnutých. Nedostatočné personálne obsadenie tunajšieho súdu neumožňovalo, a i doposiaľ, kedy sa otázka personálneho obsadenia sudcami zhoršila, neumožňuje, aby boli spisy prerozdelené iným sudcom. Tento objektívny fakt spôsobil, že časový úsek medzi jednotlivými úkonmi sudkyne v každom jednotlivom spise sa predĺžil. Iba pre ilustráciu si dovoľujem oznámiť, že vplyvom nedostatočného personálneho obsadenia súdu sa zvyšuje stav v jednotlivých, sudcami obsadených súdnych oddeleniach – napr. v súdnom oddelení 10 C bolo k 1. 1. 2002 568 nevybavených vecí. Ak prisvedčíme konštatovaniu, že by mal sudca pracovať s cca 300 vecami, ide o približne dvojnásobok vecí ...

Vzhľadom k uvedenému navrhujeme ústavnému súdu, aby ústavnú sťažnosť navrhovateľov zamietol v celom rozsahu, pretože v označenej právnej veci nedošlo k zbytočným priet'ahom. Pre prípad, že by ústavný súd bol iného názoru, navrhujeme, aby zamietol ústavnú sťažnosť v časti, v ktorej navrhovatelia žiadajú priznať (nešpecifikované) finančné zadost'učinenie. Zastávame totiž názor, že by sa jeho priznaním uplatnil princíp retroaktivity.“

V uvedenom liste okresný súd taktiež oznámil, že netrvá na ústnom prejednávaní podanej ústavnej sťažnosti.

Právny zástupca sťažovateľov sa k stanovisku okresného súdu vyjadril v podaní z 12. júna 2002. Uviedol, že argumentáciu okresného súdu považuje z hľadiska ústavných práv svojich klientov za účelovú a právne irelevantnú. Ďalej uviedol: „K ústavnej sťažnosti sme pristúpili skutočne po vyčerpaní všetkých dostupných možností v rámci prebiehajúceho súdneho sporu a po nespočetných písomných a osobných intervenciách u podpredsedu a predsedu Okresného súdu Bratislava 1 (...). Plne chápeme zaťaženosť súdov a problémy spojené s ich personálnym obsadením. Domnievame sa však, že tieto problémy v žiadnom prípade nemôžu byť na ujmu účastníkov konania a už v žiadnom prípade nemôžu ospravedlňovať priet'ahy v súdnych sporoch, ktorých nápad je datovaný spred desiatich rokov.“ Námietku okresného súdu o retroaktivite prípadného priznania primeraného

finančného zadosťučinenia sťažovateľom odmietol s odôvodnením, že „do dnešného dňa nebola vo veci zjednaná žiadna náprava a prieťahy v konaní dodnes pretrvávajú“.

Právny zástupca sťažovateľov ústavnému súdu zároveň oznámil, že súhlasí s prerokovaním sťažnosti ústavným súdom na neverejnom zasadnutí bez nariadenia ústneho pojednávania.

Ústavný súd listom z 27. júna 2002 žiadal okresný súd o zaslanie súdneho spisu v právnej veci vedenej pod sp. zn. 10 C 101/92. Okresný súd listom z 9. júla 2002 ústavnému súdu oznámil, že spisový materiál sa nachádza stále u súdneho znalca a po jeho vrátení mu ho zašle. Na základe opakovanej výzvy ústavného súdu z 2. októbra 2002 mu bol spis predložený 30. októbra 2002.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami, ako aj s obsahom súdneho spisu okresného súdu sp. zn. 10 C 101/92 dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát ústavného súdu sťažnosť prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti len na základe písomne predložených vyjadrení účastníkov a obsahu dotknutého spisu.

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania:

Právny predchodca sťažovateľov (žalobca) sa 30. marca 1992 na Obvodnom súde Bratislava 1 (dnes Okresný súd Bratislava I, ďalej len „okresný súd“) domáhal podľa § 6 ods. 1 písm. g) zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov s poukazom na § 457 v spojení s § 37 ods. 1 Občianskeho zákonníka od

žalovaného (SÚZ Ú. v. SR, B.) vydania nehnuteľností (záhradnej chatky, pozemkov č. p. 2158/1 o výmere 260 m² a č. p. 2159/2 o výmere 303 m² vedených v pozemkovej knihe pre katastrálne územie B. vo vložke 2046 s príslušenstvom) oproti vráteniu sumy 43 000 Sk.

Vo veci konajúca sudkyňa dala 9. júna 1992 súdnej kancelárii pokyn vyzvať žalobcu, aby v lehote 8 dní predložil súdu listiny preukazujúce jeho tvrdenie obsiahnuté v žalobe o začlenení parcel č. p. 2158/1 a č. p. 2159/2 do inej parcely, a odporcovi doručiť kópiu žaloby, aby sa k nej v lehote 8 dní vyjadril.

Právny zástupca žalobcu v prílohe podania zo 6. júla 1992 (doručeného okresnému súdu 10. júla 1992) predložil identifikáciu sporných parcel Strediskom geodézie v B. Ďalej uviedol, že nie je schopný zabezpečiť ocenenie záhradnej chatky znaleckým posudkom, pretože nemá prístup na sporné nehnuteľnosti, a uviedol vlastné vyčíslenie ceny sporných pozemkov.

Okresný súd listom z 15. septembra 1992 vyzval investorskú organizáciu G. i. B. B., na zaslanie podkladov preukazujúcich odkúpenie sporných nehnuteľností od žalobcu. Odpoveď bola okresnému súdu doručená 8. októbra 1992.

Listom z 21. januára 1993 vyzval okresný súd žalovaného, aby sa obratom vyjadril k žalobe, ktorá mu bola doručená 30. júna 1992, a predložil tiež doklady, na základe ktorých nadobudol sporné nehnuteľnosti.

Podaním z 29. apríla 1993 sa žalobca sťažoval na prieťahy v konaní a nečinnosť okresného súdu.

Okresný súd pojednával vo veci 17. júna 1993. Vypočul žalobcu, jeho právneho zástupcu, právnu zástupkyňu žalovaného a na jej návrh odročil pojednávanie na 1. júl 1993 s tým, že jej uložil predložiť súdu ďalšie listiny týkajúce sa veci, „ktoré sa jej podarí do termínu zadovážiť“.

Listom z 28. júna 1993 požiadal žalovaný o odročenie termínu pojednávania kvôli práceneschopnosti svojej právnej zástupkyne. Okresný súd o tom upovedomil právneho zástupcu žalobcu. Na pojednávanie vo veci 1. júla 1993 sa nedostavil žiaden z účastníkov konania.

Výzvami vypravenými 25. novembra 1993 a 20. decembra 1993 okresný súd opakovane vyzýval žalovaného na predloženie geometrického plánu týkajúceho sa sporných nehnuteľností z roku 1967, keď malo dôjsť k ich prevodu.

Podaním z 9. decembra 1993 žiadal právny zástupca žalobcu vytýčiť termín pojednávania alebo oznámiť dôvody, ktoré v tom okresnom súde bránia.

Vo veci konajúca sudkyňa dala 9. februára 1994 súdnej kancelárii pokyn vyžiadať od Katastrálneho úradu, Správy katastra, B. ďalšie podklady týkajúce sa prevodu sporných nehnuteľností, predvolať žalovaného na informatívny výsluch s tým, že má doniesť všetok materiál obsiahnutý v protokole o odovzdaní a prevzatí majetkových dokladov bývalého S. p. s. ÚV KSS z 2. apríla 1992, a uložila tiež súdnej kancelárii oznámiť žalobcovi, že sa vo veci zadovažujú písomné materiály (listinné dôkazy), preto nemôže byť termín pojednávania vytýčený.

V prílohe listu z 22. februára 1994 zaslal žalovaný okresnému súde požadované doklady. Katastrálny úrad okresnému súde listom z 3. marca 1994 oznámil, že ním žiadané listiny boli po ich predložení (v roku 1974) vrátené predkladateľovi, lebo neboli spôsobilé na zápis.

Uznesením č. k. 10 C 101/92-30 z 30. marca 1994 nariadil okresný súd vo veci znalecké dokazovanie a ustanovil znalca Ing. M. B., ktorému uložil v lehote 30 dní vypracovať znalecký posudok týkajúci sa sporných nehnuteľností. Uznesenie bolo účastníkom doručené 11. a 12. apríla 1994 a znalcovi 15. apríla 1994. Žalobcovi bolo uložené zaplatiť zálohu na trovy znaleckého dokazovania 3 000 Sk.

Súdny spis bol zaslaný znalcovi na pokyn sudkyne súdnej kancelárii z 12. mája 1994. Výzvou z 12. júla 1994 bol znalec urgovaný, aby predložil znalecký posudok (urgenciu prevzal 15. augusta 1994).

Znalec predložil znalecký posudok 16. augusta 1994. Okresný súd mu uznesením zo 6. októbra 1994 č. k. 10 C 101/92-36 priznal znalečné vo výške 1 880 Sk.

Okresný súd pojednával vo veci opäť 21. októbra 1994.

Žalovaný sa v podaní doručenom okresného súdu 31. októbra 1994 vyjadril k návrhu žalobcu v merite veci.

Okresný súd opätovne pojednával vo veci 18. novembra 1994 a 19. apríla 1995. Pojednávanie bolo pôvodne vytýčené aj na 16. december 1994, z dôvodu choroby znalca bolo však odročené. Na pojednávaní 19. apríla 1995 vyhlásil okresný súd rozsudok, ktorým žalobu zamietol, a uznesením z 23. mája 1995 uložil žalobcovi povinnosť zaplatiť súdny poplatok za podanie žaloby.

Žalobca obe rozhodnutia okresného súdu napadol odvolaniami z 5. júna 1995 doručenými okresnému súdu 6. júna 1995. Odvolanie bolo odporcovi doručené 30. júna 1995.

Okresný súd 8. januára 1996 predložil spis Mestskému súdu v B. (neskôr Krajský súd v B., ďalej len „odvolací súd“).

Uznesením č. k. 12 Co 4 /96-136 z 30. decembra 1998 doručeným okresnému súdu 10. mája 1999 odvolací súd zrušil prvostupňový rozsudok okresného súdu a v časti týkajúcej sa vydania nehnuteľností mu vec vrátil na ďalšie konanie (v časti týkajúcej sa určenia neplatnosti kúpnych zmlúv pripustil späťvzatie návrhu a konanie zastavil).

Sudkyňa dala 29. mája 1999 súdnej kancelárii pokyn doručiť uznesenie odvolacieho súdu účastníkom konania. Uznesenie (vypravené 23. júla 1999) im bolo doručené v dňoch 27. júla 1999 a 28. júla 1999.

Koncom septembra (22. septembra 1999) okresný súd vyzval účastníkov konania, aby mu v lehote 5 dní oznámili otázky, ktoré majú byť položené znalcovi pre účely vypracovania znaleckého posudku vo veci v zmysle uznesenia odvolacieho súdu.

Právny zástupca žalobcu odpovedal podaním z 30. septembra 1999 doručeným okresnému súdu 1. októbra 1999. Uviedol, že zo záverov rozhodnutia odvolacieho súdu vyplýva potreba vypracovať geometrický plán kvôli vyčleneniu pôvodných parciel tak, ako ich v minulosti vlastnil žalobca, pričom osobitné otázky na znalca nemá. V uvedenom podaní okresnému súdu zároveň oznámil, že žalobca 2. februára 1999 zomrel bez zanechania závetu a jeho právnymi nástupcami – dedičmi zo zákona sú jeho deti Z. H. a Ing. M. R. (sťažovatelia). Žalovaný odpovedal podaním doručeným okresnému súdu 4. októbra 1999.

Výzvami z 22. novembra 1999 okresný súd predvolal účastníkov konania na informatívny výsluch, ktorého termín stanovil na 13. december 1999. Účastníci sa v uvedený deň dostavili, zákonná sudkyňa však nebola prítomná.

Účastníci boli opäť predvolaní na informatívny výsluch (8. marca 2000) výzvami vypravenými 29. februára 2000. Žiaden z účastníkov sa nedostavil, svoju neúčasť ospravedlnili. Okresný súd vyhlásil uznesenie, že nariadi vo veci znalecké dokazovanie.

Uznesením č. k. 10 C 101/92-157 zo 16. marca 2000 nariadil okresný súd znalecké dokazovanie a vypracovaním znaleckého posudku poveril súdneho znalca Ing. M. B. Uznesenie bolo účastníkom konania doručené 29. marca 2000 a ustanovenému súdnemu znalcovi 1. apríla 2000. Rozhodnutím bolo znalcovi uložené vypracovať znalecký posudok v lehote 30 dní a účastníkom konania uložená povinnosť zložiť preddavok na trovy znaleckého dokazovania po 1 000 Sk (čo účastníci splnili v dňoch 4. a 5. apríla 2000).

Uznesením č. k. 10 C 101/92-162 z 15. mája 2000 okresný súd na podnet samotného súdneho znalca doplnil a upresnil – opravil vymedzenie úlohy súdneho znalca pri vypracovaní znaleckého posudku podľa uznesenia č. k. 10 C 101/92-157 zo 16. marca 2000, predĺžil lehotu na vypracovanie znaleckého posudku na tri mesiace od nadobudnutia právoplatnosti uznesenia a uložil sťažovateľom povinnosť zaslať znalcovi výpisy z listu vlastníctva týkajúce sa sporných nehnuteľností. Uznesenie bolo účastníkom konania doručené 31. mája 2000 a znalcovi 2. júna 2000. Spis bol znalcovi zaslaný 7. júla 2000.

Podaním zo 16. októbra 2000 doručeným okresnému súdu 18. októbra 2000 sa právny zástupca žalobcu domáhal vytýčenia termínu pojednávania vo veci (resp. oznámenia dôvodov, ktoré tomu bránia). Opätovne tak urobil podaním z 3. januára 2001 doručeným okresnému súdu 5. januára 2001. Okresný súd mu listom zo 7. februára 2001 odpovedal, že spis sa nachádza u znalca, a preto nie je možné vytýčiť termín pojednávania. Listom z 20. februára 2001 zaslaným súdnemu znalcovi (a taktiež okresnému súdu na vedomie) žiadal právny zástupca žalobcu o prednostné vypracovanie znaleckého posudku.

Právny zástupca žalobcu chcel 2. apríla 2001 nahliadnuť do spisu v uvedenej veci na okresnom súde. Vzhľadom na to, že spis sa nachádzal stále u znalca bez vypracovania znaleckého posudku, žiadal, aby okresný súd súdneho znalca urgoval alebo ustanovil vo veci iného súdneho znalca.

Listom zo 4. apríla 2001 vyzval okresný súd súdneho znalca na urýchlené vypracovanie znaleckého posudku alebo oznámenie prekážok brániacich znalecký posudok vypracovať.

Súdny znalec listom z 23. apríla 2001 doručeným okresnému súdu 24. apríla 2001 oznámil, že je vážne chorý, a navrhol ustanovenie nového znalca vo veci. V prílohe listu vrátil súdu spisový materiál.

Okresný súd uznesením č. k. 10 C 101/92-174 z 27. júla 2001 (ktorým zmenil pôvodné uznesenie sp. zn. 10 C 101/92 zo 16. marca 2000 v znení pozmeňujúceho

uznesenia z 15. mája 2000) ustanovil vo veci nového znalca. Uznesenie bolo účastníkom konania doručené 17. augusta 2001 a znalcovi 22. augusta 2001. Spis bol znalcovi zaslaný 14. septembra 2001. Znalec v podaní z 5. októbra 2001 žiadal poskytnutie preddavku na vypracovanie posudku.

Uznesením č. k. 10 C 101/92-178 z 27. decembra 2001 uložil okresný súd účastníkom konania povinnosť zložiť zálohu na úhradu trov znaleckého dokazovania. Uznesenie bolo účastníkom doručené 17. a 18. januára 2001.

Právni nástupcovia žalobcu sa odvolali namietajúc, že im takáto povinnosť bola uložená už v uznesení sp. zn. 10 C 101/92 zo 16. marca 2000 a zálohu zložili 29. marca 2000.

Ďalším podaním z 18. januára 2002 podali u predsedu okresného súdu sťažnosť na priet'ahy v konaní.

Predseda okresného súdu listom z 21. januára 2002 žiadal zákonnú sudkyňu o „vykonanie opatrení voči znalcovi s cieľom zabezpečiť okamžité vypracovanie znaleckého posudku a predloženie spisu súdu na ďalšie konanie“.

Sudkyňa predvolala 24. januára 2002 znalca na 13. február 2002. Ten sa nedostavil.

V ten istý deň sudkyňa rozhodla o vyplatení preddavku znalcovi na vypracovanie znaleckého posudku (uznesenie okresného súdu č. k. 10 C 101/92-187 z 13. februára 2002).

Zákonná sudkyňa dala 31. mája 2002 súdnej kancelárii pokyn na vyzvanie súdneho znalca, aby urýchlene vypracoval znalecký posudok. Výzva nebola vypravená.

Listom z 9. júla 2002 podpredseda okresného súdu upozornil zákonnú sudkyňu, že vo veci bola podaná ústavná sťažnosť, pričom spis sa od 15. septembra 2001 nachádza u znalca, preto ju opätovne požiadal o vykonanie takých procesných opatrení, ktoré budú

viest' k okamžitému predloženiu znaleckého posudku a následnému meritórnemu pojednávaniu vo veci.

Zákonná sudkyňa dala 10. júla 2002 súdnej kancelárii pokyn vyzvať znalca na urýchlené vypracovanie znaleckého posudku (v lehote 30 dní) a (predloženie) vrátenie spisu (pokyn je identický s pokynom z 31. mája 2002). Výzva bola vypravená 19. júla 2002.

Súdny znalec predložil okresnému súdu znalecký posudok a vrátil mu spisový materiál 11. septembra 2002. Súdny znalec zaslal okresnému súdu ešte jeden list doručený 16. septembra 2002, ktorý mal „pre súd“ pripravený ešte pred vrátením spisu a zaslaním znaleckého posudku (list je z 5. septembra 2002), v ktorom vysvetľuje, že posudok mal už v čase výzvy súdu (júl 2002) dokončený, ale bolo ho potrebné overiť ešte Správou katastra B., kde došlo k určitému zdržaniu.

III.

Podľa ustanovenia čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy: „Každý má právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných priet'ahov (...).“

Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdneho orgánu, pričom k naplneniu tohto práva dochádza až právoplatným súdnym rozhodnutím (II. ÚS 26/95, I. ÚS 47/96, I. ÚS 55/97). Samotným prerokovaním veci na súde alebo inom štátnom orgáne sa právna neistota neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu. Preto na splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány vec prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony bez ohľadu na ich počet (I. ÚS 10/98).

Z dokazovania vykonaného ústavným súdom vyplýva, že posudzované konanie začalo 30. marca 1992, trvá teda už viac ako desať rokov a deväť mesiacov, z toho na súde prvého stupňa (okresný súd), proti ktorému smeruje sťažnosť sťažovateľov, viac ako sedem

rokov a štyri mesiace (od 30. marca 1992, keď sa právny predchodca sťažovateľov obrátil žalobou na okresný súd, do 8. januára 1996, keď okresný súd predložil spisový materiál v uvedenej právnej veci spolu so svojím rozsudkom z 19. apríla 1995 a s odvolaním žalobcu odvolaciemu súdu, a od 10. mája 1999, keď bolo okresnému súdu doručené rozhodnutie odvolacieho súdu, až do rozhodnutia ústavného súdu o sťažnosti sťažovateľov). Napriek tomu, že jurisdikcia ústavného súdu („rationae temporis“) sa vzťahuje na obdobie po 15. februári 1993, v rámci posúdenia základnej otázky – či sa vec sťažovateľov prerokovala na okresnom súde v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy bez zbytočných prietahov – treba prihliadnuť aj na deň začatia konania na okresnom súde a dobu, ktorá v konaní uplynula do 15. februára 1993 (obdobne napr. III. ÚS 18/00).

Sťažovatelia vo svojej sťažnosti poukazovali aj na skutočnosti týkajúce sa konania pred odvolacím súdom. Ústavný súd sa však sťažnosťou zaoberal (v zmysle § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde) len v rozsahu, v akom sťažovatelia vymedzili predmet konania pred ústavným súdom v petite svojej sťažnosti. Posudzoval teda iba postup okresného súdu v uvedenej právnej veci.

Otázku existencie zbytočných prietahov v konaní, a tým aj porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy skúma ústavný súd vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu podľa právnej a faktickej zložitosti veci, podľa správania účastníka konania a spôsobu, akým v konaní postupoval súd (napr. II. ÚS 74/97, I. ÚS 70/98).

1. V právnej veci vedenej na okresnom súde pod sp. zn. 10 C 101/92 je predmetom konania spor o vydanie nehnuteľností, na ktoré žalobca uplatnil reštitučný nárok. Pri posúdení kritéria „zložitosti veci“ bral ústavný súd do úvahy skutkový stav veci, platnú právnu úpravu relevantnú pre rozhodnutie, ako aj právnu povahu (charakter) veci (II. ÚS 26/95, I. ÚS 92/97).

Zo skutočností uvedených sťažovateľmi a okresným súdom ani z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu nezistil ústavný súd žiadnu takú okolnosť, ktorá by odôvodňovala záver o právnej zložitosti veci.

Pokiaľ ide o faktickú zložitosť veci, je potrebné poukázať na to, že dokazovanie si síce v úvodnej fáze konania vyžiadalo dôsledné zhromaždenie viacerých listinných dôkazov (nehnutelnosti, ktoré boli predmetom konania, mali byť v rôznych obdobiach v priebehu šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov zo strany žalobcu viackrát prevedené rôznymi kúpnyimi zmluvami), avšak v žiadnom prípade nemožno hovoriť o takej zložitosti veci, ktorou by bolo možné zdôvodniť neprimerane dlhý čas, za ktorý možno označiť obdobie viac ako siedmich rokov a štyroch mesiacov, po ktoré konanie okresného súdu vedené pod sp. zn. 10 C 101/92 trvá (pričom v druhej fáze od 10. mája 1999, keď bolo okresnému súdu doručené rozhodnutie odvolacieho súdu, sa vo veci viedlo iba znalecké dokazovanie, ktorého účelom bolo vyčlenenie pôvodných parciel tak, ako ich v minulosti vlastnil žalobca, pretože podľa záverov rozhodnutia odvolacieho súdu „(...) by prichádzalo do úvahy vydanie nehnuteľností“).

2. Pokiaľ ide o správanie sťažovateľov (resp. ich právneho predchodcu) ako účastníkov konania, ústavný súd nezistil žiadne skutočnosti, z ktorých by bolo možné vyvodiť, že sťažovatelia alebo ich právny predchodca nejakým spôsobom prispeli k neprimeranej dĺžke konania, resp. k vzniku zbytočných prietáhov v tomto konaní.

3. Ďalším kritériom, ktoré ústavný súd hodnotil, bol postup okresného súdu v predmetnej veci.

Ústavný súd zistil, že okresný súd v období od 15. februára 1993 do 8. januára 1996, keď predložil spisový materiál v uvedenej právnej veci spolu so svojím rozsudkom z 19. apríla 1995 a s odvolaním žalobcu odvolaciemu súdu, robil vo veci procesné úkony s dlhším časovým odstupom, hoci jeho plynulejšiemu postupu nebránila žiadna zákonná prekážka. Ide o obdobia od 15. februára 1993 do 17. júna 1993 (viac ako štyri mesiace), od 1. júla 1993 do 25. novembra 1993 (viac ako štyri a pol mesiaca) a od 15. júla 1995 do predloženia spisu odvolaciemu súdu 8. januára 1996 (viac ako päť a pol mesiaca).

Podľa názoru ústavného súdu aj kratšie obdobia nečinnosti všeobecného súdu v konaní, ak sa vyskytujú častejšie, tak že vo svojom súhrne ovplyvnia celkovú dĺžku

konania a sú príčinou neprimeranej doby prerokovania veci, majú povahu zbytočných priet'ahov v konaní a porušujú základné právo účastníka konania zaručené v čl. 48 ods. 2 ústavy.

Uvedené obdobia nečinnosti okresného súdu (spolu viac ako jeden rok a dva mesiace) mali výrazný vplyv na dĺžku konania v jeho prvej fáze - do predloženia spisu odvolaciemu súdu a nesvedčia o tom, že by okresný súd organizoval svoj procesný postup tak, aby čo najskôr vo veci rozhodol a odstránil tak stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa naň právny predchodca sťažovateľov obrátil. Ústavný súd preto v zmysle svojej ustálenej judikatúry, podľa ktorej nečinnosť súdu, ktorá je príčinou neprimeranej lehoty prerokovania konkrétnej veci, je porušením základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov (napr. I. ÚS 15/02, III. ÚS 58/02), posúdil nečinnosť okresného súdu v uvedených obdobiach ako zbytočné priet'ahy v konaní v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy.

Ústavný súd nemohol akceptovať ani postup okresného súdu v druhej fáze konania (v období od 10. mája 1999, keď bolo okresnému súdu doručené rozhodnutie odvolacieho súdu, až do rozhodnutia ústavného súdu o sťažnosti sťažovateľov). Uznesením č. k. 10 C 101/92-157 zo 16. marca 2000 nariadil okresný súd znalecké dokazovanie a vypracovaním znaleckého posudku poveril súdneho znalca Ing. M. B. Uložil mu vypracovať znalecký posudok „v lehote 30 dní“, avšak už 15. mája 2000 uznesením č. k. 10 C 101/92-162 na podnet samotného znalca opravil vymedzenie jeho úlohy pri vypracovaní znaleckého posudku vo výroku uznesenia zo 16. marca 2000. Okresný súd zároveň predĺžil lehotu na vypracovanie znaleckého posudku z tridsiatich dní na tri mesiace „od nadobudnutia právoplatnosti uznesenia“ (16. júna 2000). Spis však súdnemu znalcovi zaslal až 7. júla 2000.

Napriek tomu, že súdny znalec v súdom stanovenej lehote znalecký posudok nevypracoval, okresný súd na vzniknutú situáciu nereagoval. Až na základe opakovaných urgencií právneho zástupcu sťažovateľov vyzval okresný súd 4. apríla 2001 súdneho znalca na urýchlené vypracovanie znaleckého posudku alebo oznámenie prekážok brániacich mu

znalecký posudok vypracovať. Súdny znalec 24. apríla 2001 vrátil spisový materiál s tým, že jeho zdravotný stav mu nedovoľuje znalecký posudok vypracovať.

Nesústredenosť postupu okresného súdu v období od 16. marca 2000 do 15. mája 2000 (cca tri mesiace) a jeho následná nečinnosť v období od 16. septembra 2000, keď uplynula ním stanovená lehota na vypracovanie znaleckého posudku, až do 4. apríla 2001 (cca šesť a pol mesiaca) mali za následok, že znalecké dokazovanie ani po roku od ustanovenia znalca vo veci nevedlo k vypracovaniu znaleckého posudku. Uvedené obdobia preto ústavný súd posúdil ako zbytočné prietahy v konaní.

Uznesením č. k. 10 C 101/92-174 z 27. júla 2001, ktorým zmenil svoje pôvodné uznesenie č. k. 10 C 101/92-157 zo 16. marca 2000 v znení pozmeňujúceho uznesenia č. k. 10 C 101/92-162 z 15. mája 2000, ustanovil okresný súd vo veci nového znalca Ing. I. I. Ostatné podmienky uznesenia zo 16. marca 2000 v znení pozmeňujúceho uznesenia z 15. mája 2000 neboli zmenené (vrátane lehoty na vypracovanie znaleckého posudku – tri mesiace od právoplatnosti rozhodnutia).

Ani tento súdom ustanovený znalec však v stanovenej lehote znalecký posudok nevypracoval, pričom okresný súd na nápravu daného stavu neprijal žiadne opatrenia. Až 24. januára 2002 predvolala zákonná sudkyňa znalca pravdepodobne na základe listu predsedu okresného súdu z 21. januára 2002, v ktorom ju žiadal o „vykonanie opatrení voči znalcovi, s cieľom zabezpečiť okamžité vypracovanie znaleckého posudku a predloženie spisu na ďalšie konanie“. Znalec sa v stanovenom termíne (13. februára 2002) nedostavil.

Listom z 9. júla 2002 podpredseda okresného súdu upozornil zákonnú sudkyňu, že vo veci bola podaná ústavná sťažnosť, pričom spis sa od 15. septembra 2001 nachádza u znalca, preto ju opätovne požiadal o vykonanie takých procesných opatrení, ktoré budú viesť k okamžitému predloženiu znaleckého posudku a následnému meritórnemu pojednávaniu vo veci. Zákonná sudkyňa dala 10. júla 2002 súdnej kancelárii pokyn vyzvať znalca na urýchlené vypracovanie znaleckého posudku (v lehote 30 dní). Výzva bola vypravená 19. júla 2002. Súdny znalec predložil okresnému súdu znalecký posudok a vrátil

mu spisový materiál 11. septembra 2002, teda po viac ako roku od svojho ustanovenia, z toho viac ako deväť mesiacov (od 2. septembra 2001 do 24. januára 2002 a od 13. februára 2002 do 10. júla 2002) bol okresný súd vo veci nečinný a nesiahol ani k využitiu poriadkových opatrení v zmysle § 53 Občianskeho súdneho poriadku.

Všeobecný súd vzhľadom na jeho povinnosť organizovať procesný postup v súdnom konaní tak, aby sa čo najskôr odstránil ten stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa naň osoba obrátila so žiadosťou o rozhodnutie, zodpovedá za adekvátne a účelné využitie procesných prostriedkov, ktoré mu na tento účel zákon zveruje (vrátane poriadkových opatrení v zmysle § 53 Občianskeho súdneho poriadku), aj vo vzťahu k súdnemu znalcovi. Všeobecný súd v rozsahu svojej právomoci nesie zodpovednosť aj za zabezpečenie efektívneho postupu znalca pri vypracovaní znaleckého posudku (III. ÚS 111/01). V tomto prípade sa tak nestalo, čo malo za následok vznik prietáhov v konaní aj v rámci tejto fázy znaleckého dokazovania.

Uvedené skutočnosti svedčia o tom, že okresný súd nekonal plynulo a dôsledne v záujme efektívneho a rýchleho odstránenia právnej neistoty sťažovateľov. Z celkovej doby konania, ktoré je predmetom posúdenia, významnú časť (spolu cca dva roky a osem a pol mesiaca) tvoria obdobia, v ktorých dochádzalo k zbytočným prietahom v konaní v dôsledku nesústredeného postupu alebo nečinnosti okresného súdu.

S ohľadom na vyššie uvedené nemožno dobu predmetného konania vedeného na okresnom súde považovať za ústavne akceptovateľnú vo vzťahu k základnému právu na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd preto dospel k záveru, že uvedené základné právo sťažovateľov bolo porušené (III. ÚS 58/02, III. ÚS 111/02; bod 1 výroku nálezu).

Obranu okresného súdu spočívajúcu v uvedení dôvodov, ktoré mali ako objektívne príčiny ovplyvniť dĺžku konania (vysoký počet nevybavených vecí v príslušnom súdnom oddelení v dôsledku personálnych problémov – nízkeho počtu sudcov na občianskoprávnom úseku súdu), ústavný súd neakceptoval.

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu (napr. II. ÚS 48/96, II. ÚS 18/98, II. ÚS 52/99) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy (druhej vety) ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Pretože ústavný súd zistil, že v dôsledku nesústredeného postupu a nečinnosti okresného súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, prikázal okresnému súdu, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádzajú sťažovatelia domáhajúci sa rozhodnutia súdu vo svojej veci (bod 2 výroku nálezu).

Sťažovatelia vo svojej sťažnosti žiadali aj o priznanie finančného zadosťučinenia vo výške 500 000 Sk pre každého z nich dôvodiac, že 27. marca 2002 uplynulo desať rokov od chvíle, keď ich právny predchodca (ich otec) uplatnil na okresnom súde reštitučný nárok na „zmiernenie následkov za majetkovú krivdu, ktorú v minulosti utrpel“. Ďalej uviedli, že do podania sťažnosti ústavnému súdu táto krivda nebola odstránená, pričom popri tejto krivde z minulosti „tu už existuje ďalšia krivda, ktorá je minimálne tak závažná (...) A táto krivda sa už dokonca dotýka jeho detí“. Sťažovatelia tiež tvrdili, že nečinnosť okresného súdu im spôsobuje nemalé finančné straty, pretože už niekoľko rokov prichádzajú o možnosť užívať nehnuteľnosti, ktoré sú predmetom sporu, a nakladať s nimi.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa ustanovenia § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Podľa ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde má primerané finančné zadosťučinenie povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Súčasťou zadosťučinenia sťažovateľa je aj samotné deklarovanie porušenia jeho práv, ako aj príkaz ústavného súdu okresnému súdu, aby vo veci ďalej konal bez zbytočných prietáhov.

Pretože však porušenie základných práv sťažovateľov, ktoré ústavný súd zistil, nemožno napraviť obnovením stavu pred ich porušením a výrok ústavného súdu deklarujúci toto porušenie, ako aj jeho príkaz okresnému súdu, aby v ďalšom priebehu konania postupoval bez zbytočných prietáhov, nemožno vzhľadom na okolnosti prípadu považovať za dostatočnú a účinnú nápravu, priznal ústavný súd sťažovateľom primerané finančné zadosťučinenie (III. ÚS 111/02).

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je zmiernenie nemajetkovej ujmy, nie prípadná náhrada škody (II. ÚS 58/02).

Ústavný súd považoval v tomto prípade za primerané priznať každému zo sťažovateľov sumu 30 000 Sk. Táto suma zohľadňuje dĺžku zbytočných prietáhov v konaní

(dva roky a osem a pol mesiaca), ako aj s nimi spojenú nemajetkovú ujmu, ktorá sťažovateľom vznikla v dôsledku pocitov sklamaní z neprimeranej dĺžky konania (začatého ešte v roku 1992), ktoré subjektívne vnímajú aj ako spôsob nápravy majetkovej krivdy spôsobenej ich otcovi. Vo zvyšnej časti potom ústavný súd sťažnosti, pokiaľ ide o výšku sťažovateľmi požadovaného finančného zadosťučinenia, nevyhovet (body 3, 4 a 5 výroku nálezu).

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. januára 2003